

Илази сваког четвртка
на цијелом табаку.

Стаје за Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 еор.
на по године . . 2 „
на четврт године 1 „

за Србију и све друге земље
годишње . . 15 франка

на по године . . 8 „
на три мјесеца 4 „

у алату.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Преплата из Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
само у уреднику.

Преплата из Србије у-
пућује се Велимиру Вла-
жићу у Београд, а из дру-
гијех крајева под адресом
Р. Kamađanović Saitago-
(за „Црногорку“).

Преплату примају сви
наши кинжари и нови-
нарске експедиције. Не-
франкирана писма не при-
мају се.

БРОЈ 6.

Ц е т и њ е, 14. Фебруара 1885.

ГОДИНА II.

Х А Р Е М.

(Из pjesме „Издајница“ од Јована Поповића-Диповца.

(Свршетак).

У турскоме земном рају
Хашкилику у одају,
Бјесан паша ето сједа
А на кожи од мефеда.
Под ного му тигар љути
Као злато ето с' жути.
Под главом му кожа лава
На њој пијани паша спава...
А на Ђилим из Персије
Бједа Зорка сузо лије.
Па час гледа пиано туре
И мећеће коже суре.
Љута тигра, грозна лава,
Гђе на њима звијер страшица
Ного оне храни... црња...
Час на фонтан гледа млада
Како шуми, бриња, пада.
Ал се боји бледи, руди
Да шум пашу не пробуди...
Стрепи јадна Црногорка,
Судбина је њена горка,
Пре мјесеца пуна дана
Чували је овце сама,
Турска чета ту пред вече
Код оваца њу затече.
Свезаше је — и свезану
Доведоше сјајну стану,
На Бојану, Тахир паше,
Па је паша дароваше. |
Кад је паша виђе млада,
Заборави Зулму каду.
Дивну киту дивних була
Свајест му се преврнула
Од њепоте дивна створа
То породи Црна Гора!...
У харем је води сјајан,
Селамлик јој даде бајан,
И одаје свилу, злато.
И кадиџу, робља јато,
И претење и ђердано
Тек да Зорка клизне... паше!.....
Ал узалуд сјај харема,
Кад је она тврда, н'јема,
Кад га она стара неће
Кад је вули и оба'ће...

Тридесет је прошло дана,
Од кад није, никад сама;
Тридесет је пуних пута
Оћерала пашу љута!
Тридесет је и више ће
Али опет пашу неће!...

Тридест пута пијани паша
Кандије се страшно мања!
Тридест пута а и више
Кандије се крвавише!
Тридест пута ножем х'ћоде
Да је коље — ал несмјело!
Тридест пута а више ће
Али опет пашу неће!...
Зорка плаче... паша снава...
Наједном му паде глава
Са душека... ту се трже,
Е Црногорци скочи брже,
То за руку јадну шчепна
Х'ће је убит... ал би л'јена!
Љепота га њена свлада
И рука му клоу — пада —
Па заваци: „дуро млада!
Бит ћеш буза, бит ћеш када,
Једном ли се ти насмијеш,
Једном срце старо згријеш,
Једном ли ме овеселиш
Цјелив један ти узјелиш!
Цјелив један, небо бајно,
Један само, сунце сјајно.
Један цигли... један... оли?
Јербо страдам, јер ме боли!“

„Никад пашо ни довјека
Нећу т' дати болу л'јена!“

„Тако теби среће, Бога,
Не буд' Зорко хладна, строга,
Већ ме љуби, ма и стара
Уживај! ћеш ка' у цара!

„Никад старче, никад нећу
Под сабљом ти пре умрећу!“

„Немој тако, гинем страдам,
На кожено ево падам,
Љубим скуте и руке,
И косе ти Зорко плаве.
воје ноге и пауче,
их смилуј се старцу слабу!
Љупута ћу корая, ћабу
Љунуту ћу на чин паше
Ја све што ми Турци даше!“

„Узалуд је молба твоја
Попољуби уста моја!“

„Храном коју т' даде мајка
И љубављу твог бабајка!“

„Никад звјери! никад! рече,
И то са свим педорече;
Пјани паша ножем ману
Полумртва Зорка лану...
Очи преви, јео викну.
„Што учинех! паша цикну.“
„Што ме уби звјери љута?“
„Заклињем те по сто пута
Уби мене хрђу стару!“

„Немам снаге измењару
Видиш како крвна допч!
У то црпе — очи склопч.
А челом јој пот потече...
„Куку мене“ паша рече
„Умријет“ ће мени јео.
Неби л' крвцу захрџа?
Па са дланом покри рапу
Крваца стану — бѣа лану
И отвори очи тавне.
И отвори усне бајне.
Разведри се б'јело лице.
Покрише се јагодиче
Руменијом кобно смрти

„Те с' по челу шета врти.
Паша јечи „мене куку“
„Ух боли ме макни руку!“
„Несрећнице крв истече!“
„Ух боли ме, гори, пече!“
„Опрати ми дивни створе!“ —
Ишти помоћ Прне Горе! —
„А у кога, рајски цвјете?“ —
„Имам брата ах' је дјете!“
„А имах ли ти бабајка?“ —
„Имах јадна, каза мајка!“ —
„А гђе је сад сунце јарко?“ —
„Изгуби се мој бабајко!“ —
„Како брат се, мајка аваше?“ —
„Милош! Стана с' зовљаше!“ —
„Из којег села кћери?“

Убојице баш из Бери,
„Милош! Стана! кћери моја
Амо кћерко уста твоја
Тебе имах кћерку једну
Коју видим сада бједну,
Гђе у крви лежи, тоне,
И гробници хладној клоне,
Јао кћери добро моје!
Јао кћери јади мој!
Јао кћери смрти моја!
Нек ме купу уста твоја!
Нек проклињу оца, злици.

Нек проклињу убојницу!
Јао кћери, мој породе,
Не умира, куда оде?...
Имати беш тамо када
Ти си згодна ка кап млада.
Живјет тебе, дјете треба,
А ти, Боже с недра неба
Спаси кћер ми спаси, спаси
Убојнице то су гласи,
Који вапи, куми, моли,
Да му ћерка ах преболи.
Јер бол свака мој дјетета
Живјети ми подлом смета!
Јер бол свака те је мучи
На мене се устројучи!
Јер бол свака те је мори,
Душу ће ми да изгори!
Кћери мила, кћери драга
Опрати ми прости, прости!
Из жалости не милости.
Оппрост' старом ти грјешнику,
Оппрост' једном одметнику;
Оппрост' гњусном издајнику,
Оппрост' оцу, подлој злици,
Оппрост' кћерко, убојници:
Оппрост' оцу!...“

„Отац, рече... бабо ти си?“
„Што је тебе? плакао си!
Али зашто што те снађе
Кад све здраве ти нас нађе?
Бабо драги, када дође?
Али гђе сам... откуд овђо,
Што ме боли? глава гори...
Оче мила, збори, збори...
Мајко, брато, оца ево.
Мајко, Мило што си с' смео?!
Бабо сунце, неплач више
Зашто плачеш?...“
„Муке м' твоје уморише!“
Приподигни дјете главу
Дивну главу косу плаву,
Да ти дајнем дјете воде.“
„Воде рече... бабо воде!“ —
Али немој! куда оде? —
Ух боли ме!... јео!... ош! —
Ево овђе мене боли! —
Боли... боли... куку!... јео!
Гђе си очо, ал си зао
Пољуби ме!...
Паша крочи...
Ал' отвори Зорка очи
Пробуди се...
И погледа... виђе злицу
Тахир пашу убојницу...
„Кћерко моја!“
„Бјеск' отолон љута звјери!“
„Рано моја, мила кћери!“
„Отца виђех сан то био
Што се није продужио!...
А ти си ме ах убио
Кћер убити не би смио!“
„Ох опрости оцу стару.“
„Какву оцу измењару!“
Никад опет неси био
Јер ме не би ти убио.
Мој је отац јунак био
Док се није изгубио.

Мој је отац поштен био
 Можда си га погубио!
 Мој је отац оцем био
 Зато ми је и сад мио.
 А ти с' једна подла злица
 Ти си женска убојница!

Бжеж! отоаен свијет се врти,
 Збогом свијете оди смрти!
 Збогом брате мила мајко!
 А жив ли си и бабајко!
 Збогом ро...до ... збо...гом ... збогом!
 Кхери збогом!

Два екстрема.

Приповијетка М. Сераја. Превод с талијанскога.
 (Свршетак).

Нека козерична грчевитост сипаде лијено лице госпође Кларе када се виђе сама. На први мах шћаше она да зовне патраг, онга мрскога Цезара Дијаса, да му издоби неколико ријечи горких, страшних, да га увриједи, да га ражали. Како је бијаше понизно! Како се у свакој његовој ријечи огледаше пријазно презрење за њу, госпоњу Клару! О несретника! Али рашта је она слушала, готово преклоњеном главом, као да признаје правичност оне казни? О како је шупљоглавица била не одговоривши му ништа, не рекавши му барем да је један ништавац, кад падада тако једну жену без обраћања! Овај лицеmjера није је корпио, није био на њојзи управно говор, пије отворено ништа казав, био је тачан у форми, шта више, својим пребаципањем био је да, тога допав, да сам себи криво даде; али у свему томе колико бијаше гњева, објесити и презрења! О дивљака, правога дивљака, како је могао онако у сучашки дирнути саму сиромашну жену, без помоћи, без издржања, уташену саморанциу без пилге пи-кога...

У то јој скокнеше па очи сузе србје и бола. Бијаше се балчила на један диван са главом међу руке, уздицаше, тресући се сва од мука, као какво лудо ђевојче, којој су какиву велику неправду учинили, једну од оних неправди, које сасвијем упронасте ђестинство. Али шта бијаше она давке скрипшта да заслужи такво презрење? Рашта јој он рече онако хладне ријечи и строгје у овој лијеној форми? Што је кривљаху с се она иали животом? Ко јој је икад казао да је живио нека озбиљна ствар? Шта она знаваше за то? Није икад ништа о пичему знала; њена мајка ијаше у посјету, примаше посјете, играше и смјаше се као и она; шта више бијаше је удала за Павлом Алтаи, како би се могла она олет удати и онет такви живот започети. Валда је Павле Алтаи научио на штогод своју жену, биће јој валда рекао да је бољи понос него ли разматање? Павле Алтаи понашао се према њој као према каквоме ђетету, а не озбиљној особи. Ко је икад озбиљном држао? Нико, нико; валда је кадгод какве

строге ријечи чула? И то никад. Кларина Алтаи била је увијек лијена, материна маза; ђевојчица узудна, веселаства и ништа више. А овај Цезар, Дијас допав сада да јој истину откријева на онај за њу тужни начин и у оном охолном облику. Шта бијаше она? Нека смугља, створ неки расијан, разметнута салонска лутка. Ништа благороднога, ништа великодушного, ништа љубавнога; чежда пажљивише, неспособно да љуби или да потакне другога на љубав.

И у муклој поћи, у самоћи своје дворале, поред уташене ватре, она промјери угуљеним оком безграничну таптину свога опставка. Дали пројурили са једне насладе на другу тражећи увијек нешто ново, боље и љепше, али бадава; савршена монотија утисака, увијек исти, непромјениви. Игранке сличне једна другој, посјете валда исте и периодичне, сухопарни разговори, ништава друштва, претварање, таптина у свему. А особе? Пријатељице? Ни у сну: другарице, посестрипе, сродници, познатица, одношаји, такмаци, завидљиве све, равнодушне, непријатељице, пријатељице никада. А људи? У дварају се и компрометирају; ако сте добри, валда да он људи; ако сте лијена, или вас мрзе или вас обожавају, што је све исто; ако сте разумна, кажу, да вас не могу трипљети. Долазе к вама јер знаду да се ради њих направљате, јер знаду да их чекате, да ћете их пустили да пуше, да ћете им пружити руку да је пољубе, да ћете им попутити чај или пунч, да ћете им допустити да вам праве комплименте. Шта је ђиза стало до ваше части, поноса, или поштења? Имате ли толику дворану: доста. Ако вам је каква мука, валда вам штогод помагају? Оставе вишиг-карту да су доходили, или вам пишу писмо сажаљења. Ако сте мезакопична, избегавају вас; и ви завршите тијем, да све немијавате. Йубав? Каква љубав! Подражавањем осјетљивости, чежда за ништавилом, љубопиство за расијаним фантазијама, потреба неког аномалног уживања, боцкање, слабост значаја: а љубав никада. Кратак је живот ове кичеливости: послје разувјећења и труда, човјек пада у ципишам. Она вијаше све, разумијелаше све, овај жалосни прости живот бијаше ђезин. Какав је то свечани предаз био са ђепних прогнаних дана на

такви пламенити идеал, на таку дивну узвишену мисао! Ташта бијаше истрошила све душевне сласти? Лијено благо, младост и једнину своју не бијаше ли пелашањем сатрла? Познаваше ли она чаробне јутарње лепоте и лијене вечерње шарне? Не бијаше ли она запала свој вијек под гомилом равнодушних вјетропировића? Је ли она икада у своје животног промислила него сада да је љубав највеће добро? О Цезаре Дијас, Цезаре Дијас!

И он је имао разлог да јој тако говори. Био је особито добар, особито уљудан, понашао се према њој највећом пријазношћу. Она, Клара, није то ни заслужила. Рашта је није напао директно? Рашта јој није питао рачуна о таквом узалудном живљењу? Рашта јој није ријечима огањ на лице сасуо, да се упали, да изгори? Имао је за то право он, који је био чист и поштен. Рашта је није злоставио, јер је заслужила као лудо дијете? И буђаше јој се у души необично чувсто понизности, нека сладост, која сатраше сваку празну гордост, све јалове таштине, сваку кичљивост и својељубљс. Велики неки пламен горвијаше у њој и сажигаху сваку писку сиротану мисао, која узнемирује женску душу; у њој почеше гинути све протачке жеље за љењем, све слабости, све распутнице пиштаве фантазије. Њено се срце ослобађаше свакоје надутости и празног студа; а мјесто тога заврзаше се клица, пламтијаше у њој нека горућа жеља да се даде једноме самоме, да трпи за једнога самога, да живи за једнога самога. То је била истина.

Када први зраци ружне зоре сукнуше кроз прозор у дворану, госпођа Клара осјети се побјеђена, осјети се као да је заљубљена у овога човјека, који кређаше не љубећи је.

* * *

Мала госпођа скочи са кочија и уљеже под кров ће су кређана. Бијаше обучена у неку напну шубицу, а испод шешира савијаше јој се до очију један прамичак црне косе.

— Је ли кренуо влак за Фиренце? — упита једнога амала.

— Којешта! Треба још цео сахат да крене. Она стаде чепрљати тамо и овамо по вла-

жноме поду од потње влаге. Покрај све шубе звокоћаху јој ошет зуби од зиме; али ипко и не гледаше на ову шаку јада, како би смо рекли, која долазаше и одлазаше, нестрпљива. Путници, те се појављиваху, пошаху на себи оне различите изразе себичности човјека који одлази: тугу, равнодушност, досаду, непријатност, цинизам. Ко је могао пажњу обратити на ону малу прву слику те кређаше кроз ведру јутрњу свијетлост.

— Бисте ли ме пустили у дворану? — упита она једнога чиповинина на вратима прве класе.

— Одлазите ли? — припита он.

Онага погледа изразом пуним сажалосна и милости, да јој овај не сметну улазак. Она се заби у један одаљењи бошак дворане, сједе, замисљена, жалосна, непопјерљива. Сјеђела је и чекала барем један сахат. На посјетку уљеже и он! О, он изгледаше јако блијед и уморан, обзираше се око себе као да тражи некога; затим прегледа кључанице путничких торбица, погледа у портфоју, па се и он стаде шетати горе и доле као да не бијаше миран.

— Господин Дијас! — звону малаши један гласањ из бошка.

Он се промијени као да ће умријети у тај час и не мога ништа одговорити.

— Дошла сам овђе... да вас поздравим... — промуца она не гледајући га — ... добри пријатељ кад кређе не може се никад доста поздравити.

Он љуташе, укочен пред њом гледајући је.

— ... Па и да видим зору — настави она — нијесам је никада виђела... лијепа је, ма је жалосна... па и да вам сакалим на оне свете ријечи те сте ми рекли.

— Опростите ми, опростите — промуца он.

— Не, не, имате разлог. Али чујте Цезаре, чујте... ако ми и јоље добра желите, ево ја бих вам била добра, могла бих се поправити...

— О срећо моја, о моја драга љубави — рече он дјужи је на своја наручја.

И два екстрема шљубише се, постадоше муж и жена: једна душа у два тијела.

К Л Е В Е Т А.

Када мач грозни херувима
Пакленог духа скрха ков,
Тад демон, пун освете злобне,
Паклени изрига отров.

А из капља отрова тог
Никоше страсти несити,
Да многим тугом и страдањем
Земљу и људе засити.

А међу њима, гордећи се
Са својом адском љепотом,
Живе двије сестрице злобне:
Изађа с црном цветом.

Клевета, — та змија отровна,
Свагда ј' спремна на кобан пир:
Да руни љубав, трује срећу
И поткопава срца мир.

Ласком и његом пуна јој ријеч
И души прија као мед,
Аа! р'јечу том на њу обара
Студеног свог отрова лед.

И тамо, ће везин адски дах
За собом пушти страшну сјен,
Тамо нећ надања нема, —
Ни грѣбе нема ће ј' трон њен.

„Балканска Царица“ у Подгорици.

(Сарпетах *)

На реду је, да речемо коју ријеч о пред-
ста в и. Дилетанти с Цетиња, добровољци позориш-
не дружине Читаонице Цетињске, који су лани на
Цетињу представљали „Балканску Царицу“, узели су
у овога пута на себе не баш лаки задатак, да као
„летећи глумачки кор“ издрже пробу на иштинама
подгоричкијима. Разумије се, да се је друштво мо-
рало јако проширити, прома саом комаду, који је
знатно проширен. Било је ту скоро до тридесет
особа, осим вијетних лица.

Главну улогу имали су и овога пута Станко
(г. Јован Поповић-Липовац) и Даница (гђа. Мила
Павловићка). Г. Ј. Поповић-Липовац познајам
је добро још од дјети. Што смо тада о њему рекли,
од тога ни данас немамо да одумемо ни једно јоште.
Али има доста којешта к томе да додасмо, јер нови
актови „Балканске Царице“ — први и трећи — дали
су прилику г. Липовцу, да нам још јаче посвједочи
свој знатан представљачки таленат. Гледајући г. Ли-
повца у првоме акту, гдје се одмах с почетка разви-
ја карактер Станкова, чисто би човјек рекао као да
се он у свом елементу налази, као да је та улога,
улога лакоумислена, бујна, славољубива, занесена чо-
вјека, скројена за њега, и да му за вјерну предста-
ву њему ништа не треба него само да се појави, да
проговори, да у покрет стави апарат својих жи-
ваца и мишића. Доста, г. Липовац је у улози Станка
као код своје куће; није му преша да представља,
довољно је да се само представи — с ријечима и иде-
јама из којих је узвишени писац сазнао слику и
карактер Станков. Замјерају му неприлично понаша-
ње према старијем брату напхаднику Ђорђији;
сасвим без разлога, јер драма није правилник двор-
скијех етикета, него огледало карактера онакијех
какви су, а Станко не би био — Станко, кад би се
дружичје понашао према свом брату. Он је са сви-
јем погођен и у дјелу и у представи.

У другом акту познајемо му вјерно приказану
борбу са идеалнама патриотизма и љубави: Деаном и
Даницом, која падају на жртву, и пријелазну реак-
цију, која за кратко вријеме наилази на њега иза
депресије душевне.

У трећем акту он ступа на сриједу као прави
издајник, али као — побјеђен издајник. Човјек се
стресе од узбуђења, кад га види у турским хаљина-
ма рањена као лежи иза грма, а пред њим Даница
као да је с неба спула. Стихови, које том приликом
збори, срце парашу, а г. Липовац умио их је изгов-
рати с осјећањем и са оном чудноватом снагом, коју
има човјек и на самрти, кад хоће да даде одушки
својој тежким грисима притиснутој души. У њему
се омет покреће снажна жица Црногорства, грозним
издајством испрекидана. Он види силне жртве, чује
како зуби шкрипе на све стране и — признаје, како
јадни Црногорци свој завичај мли бране. Све ту

страхоту, сву ту грозоту слијева у овај стих:

„Аох родо! Ух злочина!“

Али ту је требало чути г. Липовца, како те четир
ријечи изговара! Да би свект био још виши, види
пред собом Даницу. Али он сад већ не смије да
гледа у њој своју љубазницу, него му се причива
као да је — геније Црногорства симао на боја по-
ље да предсједава пропасти његовој. Каква дивна
замисао! А како вјерно изражена и представљена од
г. Липовца! —

Женско особље било је са свијем ново овога пута.
Даницу је представљала гђа. Мила Павловић-
ка. Госпођу Павловићку познајемо већ из улоге Јев-
росиме у „Максиму Црнојевићу“. Динило смо се та-
да њеном представљачком дару, но овога пута су-
мњали смо јаво, да ће бити дорасла улози Данице,
јер нам се чини, да је госпођа Павловићка скројена
за улоге дубоко трагичне, обне, сентименталне, а за
Даницу хоће се с једне стране љубавни несташлук,
с друге прати црногорски хероизам. У толико нам је
милије било, што нас је госпођа Павловићка изнена-
дила, ако не у првом, а оно у другом. За прво, т. ј.
за љубавни несташлук, сметало јој је достојанство-
но држање, на коме се могло јасно познати да није
глумица од заната, која не мора и не смије бити
везана никаквим обзирима. У другоме пак, т. ј. у из-
разу и представи хероизма постигла је успјех, коме
се нијесмо могли одати од ње. Него се и виђело,
колико ју је то труда и напора стало. Мјестимиле,
особито ондје гдје се хероизам прелијепа у трагич-
не нагибе, госпођа је Павловићка била у свом еле-
менту и тада се налазила на висини своје улоге.
Тако и. пр. на оном мјесту, гдје рањена говори свом
оцу, кнезу Перуну, или гдје се приближује рањеном
Станку „мрзећ му дјела и љубећи њега самога“, и на
пошљетку при растанку од овога свијета, гдје по-
здравља Морачу, свој вјечни дом. Ово су у пред-
стави госпође Павловићке били моменти од необична
утика. —

Марту, другарицу Даничину, представљала је
госпођица Милена Огњеновићка. Госпођи-
ца је Огњеновићка млађано дјевојче, које је овога
пута први пут изишло на штите што свијет значе,
и већ по овом првом „дебиту“ њеном могли бисмо
јој прорећи, да би је знаменита будућност чекала на
тијем иштинама, кад би у онште задатак свога живо-
та на њима тражила. Улога је Марте са свијем спо-
редна, ничим другим неизражена, осим тога што
прави друштво Даницу. Но госпођица Огњеновићка
умјела је и тој блаједој слици да даде крп и жи-
вота, те је њена заслуга, што је и улога Марте по-
стала занимљива. Снага госпођице Огњеновићке, осим
пријатне млађане појаве, лежи особито у симпатич-
ном гласу и елегантном изговору, дакле у култури
онога органа, који баш највише вриједи при пред-
стављању. Из њенога грла текло вокали и консонанти
као да су од челика савјени. Ми бисмо могли
госпођицу Огњеновићку, да се не изневјери умјет-

*) Види бр. 3. „Црногорка“.

ности, која јој је, рекли бисмо, при кодијевци стојала. —

Ђорђију Пријевића, брата Станкова, двојица су представљали: прво и треће вече г. Ј. Ђепава, друго вече г. Шпиро Огњеновић. Г. Ђепава добро је проучио карактер Ђорђијев и представио га је тачно и вјерно, ушледе чега је и контраст према карактеру Станкову врло добро испало. Г. Шпиро Огњеновић, да је био мало тиши и мање деклараторан, не би ништа изгубио у приказу достојанственог држања једнога хладнокрвног кнежевића. —

Улога кнеза Деана и кнеза Перуна имали су г. Томаш Вукотић и г. Јован Цаватовић. Обојица су нам познати још од јави. Г. Томаш Вукотић представио нам је и овога пута слику правог јунака црногорског, оданог владару, вјерни и отаџбински, вјерно, тачно и погођено. Улога кнеза Перуна знатно је проширена, нарочито јадањем над рањеном ћерком. Г. Јован Павловић није се нашао у својој улози прва два вечера: био је одвише хладан, сухопаран, монотон, може се рећи да је прошао оба вечера. Тек треће вече раскрикао се, и тада смо видјели да и он умије њешто. —

Много је занимљива улога Ибраим-аге, али је и дата комо треба. Њу је одиграо г. Симо Матавић, са правом вјештачком прецизношћу. Он је умио јеншто одијерити сваки покрет и сваки нагласак лукавога Турчина, да не крива ни тамо ни амо. Због

тога је његова представа чисто пријенне с природе, с оригинала. У њој није се могло опазити ни мало напетости и презатежава. Све је ишло као намазано. Г. Матавић има у игри глумачки занат. —

Сауго Станкове: Угљешу и Ива представљали су овога пута г. Н. Таташ и г. Симо Мартиновић, обојица с добрим разумијевањем својих улога, тачним и природним изразом особина великашких сауга. —

Старца, који је мач читао, представљао је г. М. Врбица баш како ваља, гласом дркљивим, старачким, но при том ипак мјестимиче снажним од силнога узбуђења, и мишником која са свијем одговара старачком држању. Био је врло угодно маскиран. —

Остале улоге споредне су, а одигране доста прилично. Њеки међу овим споредним представљачима показали су и на малим својим улогама, да би врло zgodни били и за веће. Надамо се, да ће их управу наше добродољачке друштине знати употријебити, ако Бог да, те се овога љета буде што радило у храму Талије.

Мислимо да ћемо ову малу оцјену најбоље завршити, ако ондје при крају додамо, да су сви представљачи иза сваке представе изазивали и им је Његово Височанство Кнез у вишо прили своје високо признање нарочито дао изразити.

ПЈЕСМЕ БЕЗ НАСЛОВА.

VI.

Кад су се вјерили.

Не желим вам сваку срећу,
Што човјеку пада с неба;
Јер да човјек појмом буде
Ту и муке мало треба:

Ал' у сваком раду уопш
Да Бог да вам Господ дао,
На макар вас и рад свака
Неколико муке стао.

VII.

Кад су се вјенчали.

Сједим, пишем — пјесму пишем,
Пјесма ми је стара тема,
У тој теми прва миса:
Без љубави ништа нема.
Сједим, пишем — и на даје
Пјесма ми је стара тема,
И тој теми друга миса:
Без народа ништа нема. —

Ове данје мисли спајам,
Па у разум велим здрави:
На свијету ништа нема
Без народа и љубави...

О, ви сретни заручници,
Сјетите се пјесме ове!
И ако је стара тема,
Ма су вада мисли нове. —
Сјетите се! — то на божјем
Урезано стоји своду:
Сва члја је срећа само
У љубави и народу.

VIII.

Кад те бију, па можеш плакати,
Кад те гоне, па можеш бјекати:
То је лако;
Но када те бију и ћерају,
А не дају плакат ни бјекати:
То је тешко.

Шикад од Ровица.

Синовац као стриц.

Шаљива игра у три чина.

Осове.

Обрштарк Угринових.
Мара, његова жена.
Јуре Угриковић, њихов синовац.
Милица њихова ћер.
Анка, њихова синовљина сестра Јурова.
Непознаник Миличин вјереник.
Насрадин, пријатељ Јуре Угриковића.

Гачо Љупа, слуга Јуре Угриковића.
Један патарош.
Један поштоноша.
Два подопцира.
Јаша слуга у кући Угриковића.
Три лакаја.

Збива се у једној дворани са вратима на дно, која воде у бачу. Са обједне стране врата стоје два табјета.

ПРВИ ЧИН.

Први приказ.

Насрадин улази хитао, обзире се да ли ко не виде, па приступа једном писаћем столу, на коме свијећа горје, и чита неко писамце.

»Господин Насрадин умољави се да се вечерас у 6 сати нађе у башчи господина Угриковића. Он може ући кроз она врата, која су по вас дан отворена.« И без потписа! Хм! хм! Чудновата и ружичка пустошина! Је ли то ваљда каква лијепа дама, која се жели овио са мном станути? — То би ми најмилије било. — Али нека! Ко су оне двије слике, те улазе баш онуда, куда сам ја дошао?

Други приказ.

Јуре Угриковић и Гано Ђуца, оба загрнути у капутима. Насрадин.

Јуре Угриковић (дајући свој капут Гану Ђуци). О, добар вечер, драги Насрадине!

Насрадин. Шта? Јеси ли ти то, Јуре? Откле ти овђе? Рашта си се тако чудновато преобуко? — На што ова перука и ова униформа, која ваје од твоје регименте?

Јуре Угриковић. Ради моје сигурности. — Подијелио сам меџап с једним официром; он је тешко рањен, па сам дошао да се овђе сакријем. У мојој униформи сваки би ме лако познао, за то сам обукао ону мојега стрица. Ми смо, као, што знаш, готово врснаци, а што се тиче образа, стаса и узраста, тако наликујемо е би човјек рекао да смо један другогме главу оквиули. Једина је разлика у томе што обштар носи перуку а ја моју рођену косу. — Сада пак кад сам узео и перуку и униформу његове регименте, чини ми се да сам ја главом влаштит обштар Угриковић а не његов синовац Јуро. У овај час ја сам црпено, п на срца се радујем е сам те тако тачно на рочишту нашао.

Насрадин. На рочишту? Како? Зар је она и теби штотод појверила?

Јуре Угриковић. Она? Која она?

Насрадин. Но, Бог е тобом, она лијепа дама, која ме овђе познала. Ти си ми пријатељ, Угриковићу, па ја од тебе ништа не крајем.

Јуре Угриковић. Она лијепа дама! ха! ха!

Насрадин. Што се сљепљеш?

Јуре Угриковић. Она лијепа дама, то сам ја, Насрадине.

Насрадин. Ти?

Јуре Угриковић. Оно је писамце моје.

Насрадин. Баш лијени Quiproquo, до сто ђавола! — Што ти је на уи пало да своја писмена не потписујеш. Ђуди моје врсти тражили би рачуна за такву ствар! не би ти то на штерике сјима остало. — Али кад је тако добро! Ми не узимамо један другогме ништа за зло. — Дакле ја сам твој послушни слуга. Збогом!

Јуре Угриковић. Причекај! Шта хиташ тако? Мени је големо до тога да с тобом говорим прије но ме ко други види. Мени је потреба од твоје помоћи; ваља да се нешто погодимо.

Насрадин. Добро — Ти можеш па мене рачунати; али ме сада не задјевај, имам пријеких послова. —

Јуре Угриковић. Зар тако? Баш сада кад би ми морао пеку услугу учинити; а за једну слатку пошћу пустошловину имао си п имао би врзена.

Насрадин. То није, драги Јуро. Али ја морам одлазити; чека се на мене.

Јуре Угриковић. Ђе?

Насрадин. Код «Круне».

Јуре Угриковић. Замазни послови!

Насрадин. Шалу на страну! Ја нмам прилике да тамо видим сестру твојега капетана. — Она нешто рачуна на мене.

Јуре Угриковић. Е па добро, ради мене нека га. — Али немој заборавити да уснут не кажеш мојој сестри госпођици Анки е Је овђе у башчи немо чека, — него ми пошто мене не спомњеш.

Насрадин. Не брину се за то. Ја немам времена, да се с њој свратим, али ћу јој на сваки начин поручити. У осталом настојају да се у каквој другој прилици с њоме упознам. Јор знади да ја и одвице поштујем брата, кад му је сестра лијепа, (одлази.)

Трећи приказ.

Јуре Угриковић. Гано Ђуца.

Јуре Угриковић. На моју срећу није ми толико потреба од њега. Ја нијесам дошао баш зато да се сакријем, него да видим моју драгу рођаку Милицу.

Гано Ђуца. Сретан ли сто ви човјек, милостиви господине! Ви ћете опет виђети вашу драгу, а ја (уздихе) моју жену?.. О Боже мој! Кад ћемо опет у Крајну! Ја и моја жена живјели смо увијек као два анђела, а сада смо двадесет миља далеко једно од другог!

Јуре Угриковић. Стрпљење, драги Гано, стрпљење!

Гано Ђуца. О свакоја мука благословена, а стрпљење проклето!

Јуре Угриковић. Пути! Ево ми сестра долази!

(Наставиће се.)

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ.

Писмо Симе Милутиновића владци Петру II. *)

Владко свети, Бог вас веселио вјечно и свославно!

Вуло Пипер ваш бивни момак, и овде у нашега књаза од лани боравивши, сад полази обратно к вама, и ја вас молим да га примите у исту вашу милост, јер је заслужује, јетић је како ваља — Једну је поћ за књазом идући дома познастао сам путем нешто се замислиши, док се осами и уdari на стражу турског књаза која је па Стамбол канији варошп Београдске, и која му не дадне проћи не признајући га да је књажевски момак, него се јошт сваколика с бајонетима око њега скелпа, по и Вуло они час пиптош у једну, а нож у другу руку пак у сред њих јуриш, те их тако разата и продре кроз њих здраво и весело. Сутра дан одма политика то захте да се Вуло из службе књажевске одлучи и Србију да остави. — Ако ли Бог да и помогне то Вуло к вама на хату, како сад одовуд полази, адрво п мирно кроз Босну и Херцеговину прође, то се уздам непомјено ја и сваки ваш и мој како и Божи пријатељ, да ћете га ви тамо примити у пређашњу вашу отеческу милост и важдност, и ово чути на скоро бие ми особито мило и драго, каноти Србину код Србина и о Србину достојну.

»Сад ћу о вишћету. За овако оригинално дјело,

*) Оригинално писма налази се код мене у збирци претпечке владике Петра II. М. Д.

мора бити и виђет оригиналан, и тај према самоме истој дјелу, за то ја никако од суштествујући оваје у типографији виђет на то ни одобрити ни јесам могао, јербо не приличи никако ни један за оно зашто није од постања свога одређен и змијерен; а будући пак да ми оваје још никаквога литографа немамо, за то сам ја виђет (не само написати) и одобрити, како сте ми ви наложили од прије, и у Пешту на мојега пријатеља и пјештака Перласку описе послати, и да ми га изрази препоручити морао. Препрачу и истога пак виђет на мамо није велик, а ево за што:

„У врху листа изрезано је велико зданије и то једно сиратно; на коме су десеторо вратах дво-крилније, и сва отворена широм, а над свакије врата горњем прагу написан је символ по једно од девет Мусах.

Изнад отога зданија у зраку изображена је лира из које самонпривни зуци на све стране као зраци видно разасиру се у простор, испод ове пак у под-укружју изрезан је овај стих: „Ходте и ви у храм свијета Срби!“ Но на што је зданије? Ево на што: Доље период истога зданија поље је или ти чистина, разним травама и дрвљем и шумаријем ђе-шито снабђевена; уз то поље широм иду и врве к зданију оноем ђеца различног узраста, с књигама и свезкама под пахуком спако, и тамо у зданија онога врата свака улази понеко — халинице су на ђеци Србеке као и оцањаци. — То ти је сад цијели виђет, и тмако је мени барем милиш што је најсходниј вапој жељш, вапој на ме и на мој избор препоруци, а особито што је Матичан и за на Матично дјело, и то таково које је мени посвећено. Он је израђен и нег стотина екземплара стоје у Пешти код Перласке, чекајући за се одку на да одма пошљу се амо у своју књигу, која је најдаље до новог ђета овди готова бити. Сад ми речите ви сами по души ваља ли, а и могу ли ја тога да се отресе? Молим да пошљете поштом управ на Перласку за речени виђет, с тим да га он одма кроза Земун чрез В. Васиљевића овамо испрати; к томе и мени молим да оставите једну барем стотину екземплара ове књиге „Луча Микрокозма“, на моје расположбе. На ово ми све изволте одма одговорити ма рјешително и јувачки великодушно како што се само Црногорцу може и пристеоји. — Ако ли изволите да се иста књига скорије распача, и да свој сав трошак одмах и што скорије закљони и подмири, то изволите ви преко вапш стотине екземплара на остале четири стотине мени слободно руковање шпима оставити, пак не имајте ви ништа о њој више бриге, ни мук, ни трошка. — Све би се извадило на њу потрошено.

„Сад и вазда јесам и остајем са свом мојом домоћном цијелајући вапу архипастирску десницу и препоручујући се светочишћаша нашега благо-дјеја и богоугодника светином молићама, не премје-нивајући се к вама нигда ни мрво вапшега високо-преосвештенства.

У Београду, 17. Новембра 1845.

Озбиљски почитатељ, и вјечно највири уредник:

Симеон Милутиновић С.

Име Сима Милутиновића Сарајлије познато је мислим сваком Србину, па и изван Србства Симво-је име чувено. Да ништа друго Симо није учинио до

то што је био учитељ главном владци Раду (Петру II), у којему је равнио онај велики пјеснички гени који створи „Горски Вијенац“, и тада би Симо имао велику заслугу за сие Србство. Из благодарности прам свога учитеља владика Раде је посве-тио Симу свој сијен „Лучу Микрокозму“, о којој је ријеч у овоме писму. У посвети ове књиге владика је дивно изразио своје признање прам своје учитељу онамо ђе вели:

„Ја сам теби много дужан, дужности су ове свете
Ка одлагу признатиш нека вјечно оне асте.

Ти м' узвеш поглед први у зракнићем просторију.”

А на другом мјесту назива га „драгим наставником“.

Марко Драговић.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД.

Учено друштво.

(Српско учено друштво у Биограду)
Српско учено друштво у Биограду имало је свој главни скуп 30. Јануара о. г. У 14 броју „Уставо-сти“ налазио овај извјештај о томе скупу. На прво-ме мјесту било је браће председника и секретара. Изабрани су опет за председника Владимир Јонаповић бивши министар финансија, а за секретара Јован Ђошковић професор велике школе. Секретар Јован Ђошковић прочитао је извјештај о раду ученог друштва за прошлу годину по којему се види да је друштво издало у текућу прошле године 136 штампаних табака у 6 књига. Ово је највећа количина коју је друштво од свога постанка на до сада издало. Осим овога има се у рукама друштва већ готова материјала за књига. Новчано стање било је у текућу прошле године 20.182 динара што је готово све издато. Друштво се жали на данашњу владу да је и ове године издала друштву само 15.273 динара не гледајући на то што је народна скупштина одобрила за научна друштва и књиге годишњу помоћ од 60.400 динара. Друштво се жали да баш онда кад оно највише ради влада му даје најмање помоћи. Разува друштва прегледају су п нађени у реду, те је аа изиријед издана секретару разрешница. Друштво је ријешило да се у текућу ове године пренесе кости нашега славно-га Вука аз Беча у Биоград, а такође да се Вуку и Доситеју подигну пристојни споменаци. Довијет је први оружачу друштвени за ову годину и утврђено 18.000 динара. Ове године учено друштво ступило је у савез са књижевним природњачким друштвом.

Брани су нови чланови. За познатог члана, узмећу осталих, изабран је знаменити француски писатељ Виктор Иго. За дописне чланове, узмећу осталих изабрани су: Е. Тивде, који је писао и о Црвој Горн (Геолошка преглед Црве Горе); познати руски књижевник и адвокат В. Д. Спасовић; позната наше-му свијету вилгеска писатељка Павлија Ирби; наш сарадник, секретар министарства просвјете и црве-них дјела Марко Драговић; Др. Јован Пачу и др.

ИСПРАВКА.

У писму Омер-пашином, који је наштампано у 5-ом броју „Црногорце“ поткрале су се неко потрешке који овијем исправљам.

Проглас I. ступац	6 врта стоји касак	а треба газан.
"	" 20 "	" показујући се "
"	" 25 "	" мокајући еп.
"	" 28 "	" волау "
" II. "	" 13 "	" вилу "
"	" 13 "	" Теканв "
"	" 26 "	" Теканв "
"	" 26 "	" боле "
"	" 26 "	" боле "